

ФУНКЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ У МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ В РЕАЛІЯХ ВІЙНИ

Болгар Аріна (Україна)

Науковий керівник – к. філол. н., доцент Шевчик К.Ю.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,

м. Дніпро, Україна

Мова чутливо реагує на суспільні зміни, а в умовах війни цей процес особливо інтенсивний, що зумовлює активну появу неологізмів і нових семантичних відтінків. Медіатексти воєнного часу мають не лише інформаційну, а й прагматичну та ідеологічну функції, тому переклад у цьому контексті виходить за межі суто мовної операції й стає стратегічним комунікаційним актом. Перекладацькі рішення впливають на формування громадської думки, міжнародний імідж держави та емоційне сприйняття подій, що зумовлює особливу відповідальність у виборі перекладацьких стратегій. Медіаконтент періоду збройної агресії має високе прагматичне навантаження, оскільки спрямований не лише на інформування, а й на переконання та емоційний вплив, що зумовлює особливу важливість вибору перекладацьких стратегій.

Актуальність дослідження зумовлена активною неологізацією українського медійного дискурсу в умовах війни та потребою адекватного перекладу новотворів для міжнародної аудиторії. Метою статті є аналіз функційно-комунікативних особливостей перекладу українських воєнних неологізмів англійською мовою.

Короткий огляд досліджень. Проблеми неології та перекладу новотворів досліджувалися в працях українських і зарубіжних учених, таких як В. Зрівець, Г. Єнчева, Т. Чернишова, І. Бесараб, І. Ігнатенко, Ж. Лемешко, В. Деревінська, Я. Притика, А. Сагач, А. Ченчик, Д. Іванов, Л. Пашинська, Г. Школа, які

аналізують лексичні інновації воєнного періоду, особливості їх функціонування в медійному дискурсі та проблеми перекладацького відтворення.

Матеріалом дослідження стали українські медіатексти періоду російсько-української війни та їх англомовні переклади.

Загально визнаною істиною є те, що засоби масової інформації швидко реагують на події в суспільстві, країні та навіть у світі. Тому мова, особливо журналістська, активно поповнюється новою лексикою та ідіомами для вираження нових реалій та явищ. Поява інноваційних слів та оновлення існуючих зумовлені як власною здатністю мови розвивати та вдосконалювати свої метафоричні та виразні засоби, так і соціальними змінами — глибшим розумінням навколишнього світу, підвищенням соціальної свідомості та бажанням мовців висловлювати думки та почуття у більш гнучкому стилі. У сучасному українському медіапросторі неологізми воєнного часу відіграють роль не лише лінгвістичних інновацій, а й значущих дискурс-маркерів, що відображають та розкривають особливості певного історичного моменту, ідеологічні орієнтації та комунікативні стратегії медіа. Початок російсько-української війни у 2014 та повномасштабне вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 року спричинили справжній «лексичний вибух» в українській мові. Медійний дискурс, як найбільш динамічне середовище, миттєво відреагував на нову реальність, ставши майданчиком для народження та апробації сотень неологізмів. У межах функційно-комунікативного підходу ці нові лексеми розглядаються не просто як мовні одиниці, а й як маркери ідентичності, інструменти психологічного опору та засоби лаконічного передавання надзвичайно складних військових контекстів. На сьогодні дискурс воєнних ЗМІ – це унікальний комунікаційний простір, де мова відіграє першочергову мобілізаційну функцію. Поява нових слів зумовлена як об'єктивними потребами — позначення явищ, для яких неможливо знайти підходящої назви в існуючому словнику, так і необхідністю ґрунтовно переосмислити значення існуючої лексики з точки зору воєнного часу. Ці нові

слова стають своєрідним лінгвістичним кодом, що дозволяє аудиторії швидко визначити контекст інформації.

Нові терміни, пов'язані з війною, мають різний «термін дії». Деякі залишаються ситуативними мемами, наприклад, «валяти Шольца» (бути нерішучим), або «Ванька» (росіянин-дурник), тоді як інші претендують на закріплення в історії та словниках. Наприклад, «рашизм», «руській мир», або «Йти за російським кораблем».

Нові українські слова у дискурсі воєнних ЗМІ є не просто лінгвістичними «цікавинками», а радше яскравим компонентом руху опору. Вони виконують низку ключових функцій: номінативну (називають нові реалії війни); експресивну (виражають ставлення до подій) та ідентифікаційну (формують спільний мовний простір для тих, хто «в контексті»).

Через початок російсько-української війни (2014) та повномасштабного російського вторгнення на територію України (2022) в українській мові також з'явилися новотвори. Неологізація мови під час війни є явищем, яке виникає через потребу виразити нові ідеї, реалії та концепції, що з'являються під час військових конфліктів. Війна характеризується складністю та непередбачуваністю, що часто породжує нові обставини, які вимагають нових слів і виразів для їхнього опису. Тому основними причинами виникнення неологізмів під час війни є [3] :

1. Поява нових видів озброєння та тактик, які потребують найменування. Наприклад, під час Першої світової війни з'явилися терміни «танк» [1], «воєнний стан» [2]. А також зміни у політичних та соціальних умовах.

2. Емоційний стрес та психологічні травми, які призводять до виникнення нових слів для їхнього опису. Такі терміни зазвичай охоплюють слова, які описують почуття страху, тривоги, занепокоєння та відчуження.

3. Пропаганда, яка народжує нові вислови та фрази, для того щоб маніпулювати настроями, почуттями та моральними якостями суспільства.

Під час перекладу неологізмів у сучасних українських ЗМІ найбільш доцільними способами перекладу є транскрипція, калькування, адаптація:

Транскодування – дослівне відтворення частини тексту мовою оригіналу, зазвичай супроводжується буквальним перекладом.

- *Чорнобаївка* – *Chornobaivka* – це назва географічного об'єкта в Україні; військовий аеродром у Чорнобаївці (Херсонська область), який став «бермудським трикутником» для росіян.

- *Рубіж* – *Rubizh* – підрозділ Національної гвардії України.

Калькування – буквальне відтворення структурних і семантичних компонентів іншомовної одиниці засобами мови перекладу.

- *Рашизм* – *rushism, rashism*, або *ruscism* – цей термін є новим різновид тоталітарного режиму, що сформувався в РФ під керівництвом диктатора і ґрунтується на традиціях російського шовінізму та імперіалізму, практиках комуністичного режиму СРСР і націонал-соціалізму. Це слово масово використовується в медіа та повсякденному житті – не лише в Україні, але й у Європі та США.

- *Посилати «на м'ясо»* – *being sent «for meat»* – безглузде чи безперспективне відправлення військових у смертельно небезпечні ситуації, подібно до «гарматного м'яса».

Описовий переклад – уточнення інформації, яка є неявним в оригіналі, в основному тексті, примітках або глосарії.

- *Бавовна* – *Bavovna [strikes]* – українське слово та інтернет-мем, що виникло під час російського вторгнення в Україну і жартівливо використовується для позначення вибухів.

Включення – введення іншомовної лексичної одиниці або фрагмента тексту в текст перекладу без повної мовної адаптації.

- *Майдан* – *The epicenter of the movement, Independence Square or “Maidan”, witnessed hundreds of thousands gather* — як географічний об'єкт – центральна площа Києва: як термін, набув ширшого значення після подій

Революції Гідності. В англomовному дискурсі «*Maidan*» вже означає не просто площу, а символ протесту, громадянського руху та боротьби за свободу.

Адаптація – більш глобальна заміна оригінального тексту текстом, що зберігає лише основне повідомлення/ідеї/функції оригіналу, або вставка більш звичного контексту, ніж той, що використовується в оригіналі.

- *Безпілотник – drones – ударний БПЛА, або просто БЛА. Безпілотний бойовий літальний апарат, який зазвичай використовується для стеження, виявлення цілей та нанесення ударів з повітря.*

Розуміння функційно-комунікативного аспекту цих одиниць є обов'язковим для професійного перекладу. Перекладач має виступати не механічним посередником, а культурним медіатором, який здатен передати не лише «що було сказано», а й «навіщо це було сказано» і «який ефект це мало викликати». Тільки так можна забезпечити повноцінну комунікацію між Україною, що бореться, та світом, який за нею спостерігає.

Висновки. Отже, воєнні неологізми українського медійного дискурсу є важливими маркерами сучасної історичної реальності та виконують не лише номінативну, а й експресивну, ідентифікаційну та мобілізаційну функції. Їхній переклад потребує врахування функційно-комунікативного потенціалу кожної одиниці, оскільки буквальне відтворення не завжди забезпечує адекватний прагматичний

Список джерел:

1. Зрівець В., Єнчева Г. Новітні сленгізми-неологізми війни у медійному дискурсі: перекладознавчий аспект. *Матеріали конференцій МНЛ*, (2 червня 2023 р., м. Суми), 182-184. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/382>

2. Притика Я.М. Переклад військової англomовної лексики (на матеріалі новинних текстів про російсько-українську війну): робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра : спец. 035 – філологія / наук. кер.: А. В. Зінченко, Ю. О. Крятов. Суми: Сумський державний університет, 2023. 62 с.

3. Сагач А.О. Особливості перекладу військової лексики: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра : спец. 035 - філологія / наук. кер. С.В. Баранова. Суми: Сумський державний університет, 2025. 102 с. Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/101153>

4. Чернишова, Т.О. (2024). Розвиток української військової лексики в період російсько-української війни. *Вчені записки Таврійського національного університету імені*

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Греченко Ольга (Україна)

Науковий керівник – к. філол. н., доцент Клименко Т.А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

У межах цієї статті використовуються роботи науковців, які працюють у напрямі інтерпретації дискурсу, його когнітивних механізмів та функцій впливу: А. Павленко, Г. Почепцов, О. Мосейчук, А. Лифар.

Мета статті – окреслити специфіку англomовного публіцистичного дискурсу. Для досягнення мети поставлено такі завдання: описати основні функції публіцистичного дискурсу та механізми впливу на адресата; визначити провідні англomовні ЗМІ та узагальнити характерні риси їхньої структури та стилю.

Тож, для початку розглянемо, як трактується поняття «дискурс». За Великим тлумачним словником сучасної української мови маємо таку дефініцію: «ДИСКУРС, -у, у. Розмова, словесна розправа» [1, с. 298].

Енциклопедія сучасної України пропонує такий варіант: «ДІСКУРС (від лат. *discursus* – бігання, колообіг) – термін філософії та гуманітарних досліджень, з допомогою якого позначають аргументоване усне чи письмове обговорення будь-якої теми, в якому предметом дискусії стають і самі способи аргументації; також це будь-яке мовлення, розмова, дискусія, особливості яких характеризують мовця» [2].